Przestępstwa przeciwko ochronie środowiska

opracował Przemysław Juchacz

Wstęp

Przestępstwa kodeksowe oraz pozakodeksowe

1/ ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków,

2/ ustawy Prawo geologiczne i górnicze,

3/ ustawy o ochronie zwierząt,

4/ ustawy o ochronie przyrody,

5/ Prawo wodne,

6/ ustawa o rybactwie śródlądowym,

7/ prawo łowieckie.

Chcąc je w pełni zastosować, należy odnosić się do przepisów zawartych w kodeksie karnym.

Powodowanie zniszczeń w przyrodzie – art. 181 kk

§ **1.** Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ **2.** Kto, wbrew przepisom obowiązującym na terenie objętym ochroną, niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta powodując istotną szkodę,podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ **3.** Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę.

§ **4.** Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie,podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ **5.** Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie,podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

- Świat roślinny lub zwierzęcy
- brak definicji
- świat organizmów żywych – roślinnych i zwierzęcych – w szerokim tego słowa znaczeniu.

- Zniszczenie w znacznych rozmiarach.
- unicestwienie, destrukcję.
- w przypadku zniszczenia przedmiot zamachu przestaje istnieć, natomiast w przypadku uszkodzenia wciąż istnieje, jakkolwiek z pewnymi defektami.

- w znacznych rozmiarach.
- brak definicji
- Odwołanie do kryterium szkody w znacznych rozmiarach
- należy brać pod uwagę również rozmiar dokonanych zniszczeń (liczbę gatunków, sztuk zwierzyny, powierzchnię terenu, na którym doszło do zniszczeń).

- Działania i zaniechanie
- Tereny objęte ochroną: parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, środowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa zwierząt, roślin i grzybów (art. 6 u.o.p.)
- Pojęcie istotnej szkody

- nie może być utożsamiane z pojęciem szkody w znacznych czy wielkich rozmiarach
- powody, dla których dany gatunek jest chroniony, liczebność danego gatunku na danym terenie, liczbę przedstawicieli danego gatunku zniszczoną przez sprawcę, wpływ wyginięcia części gatunku na środowisko naturalne.
- poważnie zaburza ekosystem i prowadzi jednocześnie do realnego zagrożenia chronionego gatunku.

- Jeśli sprawca niszczy lub uszkadza gatunki objęte ochroną gatunkową na terenie objętym również ochroną, uzasadniona jest kumulatywna kwalifikacja prawna, tj. art. 181 § 2, art. 181 § 3 w zw. z art. 11 § 2 k.k. Powołanie jednego z tych przepisów nie jest wystarczające, prowadzi bowiem do pominięcia miejsca, w którym doszło do przestępstwa (w przypadku ograniczenia kwalifikacji tylko do art. 181 § 3 k.k.) lub okoliczności, że przedmiot zamachu był objęty ochroną (w przypadku ograniczenia kwalifikacji tylko do art. 181 § 2 k.k.).

- Nie ma znaczenia, czy ochrona gatunkowa ma charakter stały, czy też czasowy (sezonowy). Ważne jedynie jest to, aby do zniszczenia lub uszkodzenia doszło w czasie, gdy roślinność i zwierzęta były objęte ochroną.

- na art. 148 k.w. (penalizujący m.in. niszczenie lub uszkadzanie gałęzi, korzeni lub pniaków), art. 150 k.w. (szkodnictwo ogrodowe), art. 151 k.w. (niedozwolony wypas zwierząt), art. 152 k.w. (niszczenie kosodrzewiny), art. 153 k.w. (spowodowanie drobnych szkód leśnych), art. 154k.w. (niszczenie substancji gruntu leśnego i śmiecenie), art. 155 k.w. (niszczenie lub uszkadzanie urządzeń melioracji wodnej), art. 162 k.w. (zanieczyszczenie lasu), art. 163 k.w. (niszczenie grzybów lub grzybni), art. 164 k.w. (wybieranie w lesie jaj lub piskląt, niszczenie lęgowisk lub gniazd ptasich, lęgowisk, nor lub mrowisk), art. 165 k.w. (płoszenie lub zabijanie zwierząt), art. 27c ust. 1 pkt 4 ustawy o rybactwie śródlądowym (m.in. połów ryb i raków przez wyciąganie ich z nory oraz naruszanie nor), art. 127 u.o.p. (wykroczenie umyślnego zabijania, okaleczania, niszczenia gniazd, mrowisk, tarlisk, nor, lęgowisk, żeremi, tam, zimowisk, innych schronisk oraz jaj, ikry)

- komentowane przepisy wyłączają stosowanie wymienionych wyżej na zasadzie specjalności lub konsumpcji

Zanieczyszczenie środowiska w znacznych rozmiarach – art. 182 kk

§ 1. Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją albo promieniowaniem jonizującym w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie,podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie, sprawcapodlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 3 działa nieumyślnie,podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

- nie każde zanieczyszczenie środowiska stanowi przestępstwo, lecz tylko takie, które może zagrażać życiu lub zdrowiu człowieka bądź spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi albo spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach
- przedmiotem ochrony na gruncie komentowanego przepisu jest taki stan wody, powietrza lub powierzchni ziemi, który umożliwia normalne funkcjonowanie różnych organizmów w środowisku naturalnym, w tym roślin i zwierząt, a także człowieka
- wody w rzekach, jak i jeziorach, wodę w morzu, a także wody głębinowe (zanieczyszczenie wody w studniach)
- powietrze znajdujące się w troposferze
- powierzchnia ziemi to gleba, niezależnie od tego, czy znajduje się w mieście, czy też na wsi.

- Zanieczyszczenie

- szkodliwej emisji do wody, powietrza lub powierzchni ziemi różnych substancji lub promieniowania (por. art. 3 pkt 49 p.o.ś.).
- skażaniem promieniowaniem a nie zanieczyszczeniem promieniowaniem,
- promieniowanie składające się z cząstek bezpośrednio lub pośrednio jonizujących albo z obu rodzajów tych cząstek lub fal elekromagnetycznych o długości do 100 nanometrów (art. 3 pkt 33 pr. atom)

- Typ kwalifikowany

- w związku z eksploatacją instalacji działającej w ramach zakładu, w zakresie korzystania ze środowiska, na które wymagane jest pozwolenie
- nie musi powstać w związku z ruchem przedsiębiorstwa jako całości,

Nieodpowiednie postępowanie z odpadami – art. 183 kk

§ **1.** Kto wbrew przepisom składuje, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach,podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ **2.** Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom przywozi z zagranicy substancje zagrażające środowisku.

§ **3.** Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1, 2 i 4.

§ 4. Karze określonej w § 1 podlega, kto wbrew przepisom przywozi odpady z zagranicy lub wywozi odpady za granicę.

§ 5. Kto bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia, albo wbrew jego warunkom przywozi z zagranicy lub wywozi za granicę odpady niebezpieczne,podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 6. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1-5 działa nieumyślnie,podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

- przedmiotem ochrony jest bezpieczeństwo ekologiczne środowiska, a także życie i zdrowie człowieka
- odpadem jest każda substancja lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest zobowiązany (art. 3 ust. 1 pkt 6 u.o.)
- kategoryzację odpadów zawiera rozporządzenie Ministra Środowiska z 9.12.2014 r. w sprawie katalogu odpadów
- odpady promieniotwórcze - materiały stałe, ciekłe lub gazowe, zawierające substancje promieniotwórcze lub skażone tymi substancjami, których wykorzystanie nie jest przewidywane ani rozważane (art. 3 pkt 22 pr. atom.)
- pojęcie substancji należy rozumieć pierwiastki chemiczne oraz ich związki, mieszaniny lub roztwory występujące w środowisku lub powstałe w wyniku działalności człowieka (art. 3 pkt 36 p.o.ś.).
- ustawa stanowi o substancjach zagrażających środowisku, a więc o substancjach ze swej natury niebezpiecznych

- Nie ma znaczenia ilość odpadów i substancji, o których mowa w komentowanym przepisie, lecz sposób postępowania z nimi, który może nieść ze sobą określone zagrożenie,
- zachowanie sprawcy:

- składowanie - przetrzymywanie odpadów i substancji w określonym miejscu (nie musi to być pomieszczenie zamknięte, a także teren ogrodzony czy budowla, może to być składowanie w otwartej przestrzeni)
- usuwanie oznacza albo całkowite unicestwienie odpadów oraz określonych substancji, albo zmianę miejsca ich położenia (usunięcie z określonego miejsca)
- przetwarzanie - przekształcenie odpadów i substancji, zmiana ich postaci.
- dokonanie odzysku - recycling (art. 3 ust. 1 pkt 23 u.o)

- unieszkodliwienie to poddawanie odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza już zagrożenia dla zdrowia, życia lub dla środowiska (art. 3 ust. 1 pkt 30 u.o.)
- transportowanie oznacza zmianę miejsca położenia odpadów lub substancji,

- przywożenie z zagranicy oznacza transport substancji z zagranicy do Polski, a więc przewożenie tych odpadów przez polską granicę

  (w tym przypadku chodzi jednak o substancje, które realnie zagrażają środowisku naturalnemu. Przepis nie stanowi bowiem o substancjach mogących temu środowisku zagrozić, lecz zagrażających. Nie ma znaczenia rozmiar grożących zniszczeń)

Nieodpowiednie postępowanie z materiałem promieniotwórczym – art. 184 kk

§ **1.** Kto wyrabia, przetwarza, transportuje, przywozi z zagranicy, wywozi za granicę, gromadzi, składuje, przechowuje, posiada, wykorzystuje, posługuje się, usuwa, porzuca lub pozostawia bez właściwego zabezpieczenia materiał jądrowy albo inne źródło promieniowania jonizującego, w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ **2.** Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1.

§ **3.** Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Kwalifikowane typy przestępstw

§ 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach lub istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi, sprawcapodlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawcapodlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 182 § 1 lub 3, art. 183 § 1 lub 3 lub w art. 184 § 1 lub 2 jest śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób, sprawcapodlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Brak dbałości o urządzenia ochronne – art. 186 kk

§ **1.** Kto wbrew obowiązkowi nie utrzymuje w należytym stanie lub nie używa urządzeń zabezpieczających wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi przed zanieczyszczeniem lub urządzeń zabezpieczających przed skażeniem promieniotwórczym lub promieniowaniem jonizującym, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ **2.** Tej samej karze podlega, kto oddaje lub wbrew obowiązkowi dopuszcza do użytkowania obiekt budowlany lub zespół obiektów niemających wymaganych prawem urządzeń określonych w § 1.

§ **3.** Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Niszczenie lub uszkadzanie chronionych terenów lub obiektów - art. 187 kk

§ **1.** Kto niszczy, poważnie uszkadza lub istotnie zmniejsza wartość przyrodniczą prawnie chronionego terenu lub obiektu, powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ **2.** Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Działalność zagrażająca środowisku - art. 188 kk

Kto, na terenie objętym ochroną ze względów przyrodniczych lub krajobrazowych albo w otulinie takiego terenu, wbrew przepisom, wznosi nowy lub powiększa istniejący obiekt budowlany albo prowadzi działalność gospodarczą zagrażającą środowisku, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.